

УДК 657:004

**Осмятченко В. О.**

*osmatchenkov@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9916-9484*  
д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри обліку і аудиту,  
Національний університет харчових технологій, м. Київ

**Склярук І. П.**

*i.skliaruk@knu.ua, ORCID ID: 0000-0003-1169-8443*  
к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту,  
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

## СУЧАСНІ ІТ-РІШЕННЯ ДЛЯ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ

**Анотація.** Розкрито особливості автоматизованої системи управлінського обліку суб'єктів господарювання в умовах діджиталізації та цифровізації, що сприяють налагодженню автоматизованого процесу збору, систематизації, обробки інформації. Наведено перелік можливих запитів користувачів інформації, отримання відповідей на які залежатиме, як від визначеного алгоритму бізнес-процесів, так і від правильно обраного програмного продукту обробки інформації. Оперативно опрацьована інформація у вигляді сформованих даних та акумульованих показників використовується бухгалтерією, фінансово-аналітичними підрозділами та керівництвом для прийняття ефективних бізнес-рішень. Виокремлено складові взаємодії системи: бізнес-процеси, власне процеси (від збору інформації до її отримання у вигляді оброблених даних), показники діяльності, документальне забезпечення та користувачі даних. Проведено аналіз ринку сучасних ІТ-технологій для управлінського обліку та управління бізнес-процесами. Зазначено та описано програмне забезпечення для використання підприємствами малого, середнього та великого бізнесу. Розкрито складові елементи та інструменти програмних продуктів, зокрема, для обліку окремих бізнес-процесів (модульні підсистеми) та інтегровані інформаційні системи. Визначено, що пріоритетними критеріями при виборі програмного забезпечення є вбудований базовий функціонал (набір інструментів), рівень ІТ-безпеки та захисту інформації, перелік функцій технічного забезпечення та підтримки, використання хмарних технологій, ліцензія. Систематизовано та узагальнено складові елементи автоматизованої системи управлінського обліку та управління бізнесом, зазначено їх переваги. Виокремлено та описано програми, що належним чином відповідають потребам та вимогам цілісного управління бізнес-процесами та діяльності суб'єктів господарювання, зокрема, до їх переліку віднесено: ERP система Business Central (Microsoft Dynamics NAV / Dynamics 365), SAP ERP, «MASTER: Бухгалтерія» та ін. Запропоновано комплексний підхід до вибору програмного продукту, синтез функціональних модулів якого сприятиме оперативному опрацюванню інформації, системному управлінню діяльністю та прийняттю рішень менеджерами різних рівнів управління.

**Ключові слова:** управлінський облік, інформаційні технології, програмне забезпечення, інформація, користувачі інформації.

**Osmiatchenko Volodymyr**

*osmatchenkov@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9916-9484*  
Ph.D., Professor at the Department of Accounting and Auditing,  
National University of Food Technologies, Kyiv

**Skliaruk Iryna**

*i.skliaruk@knu.ua, ORCID ID: 0000-0003-1169-8443*  
Ph.D., Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing,  
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

## MODERN IT SOLUTIONS FOR ACCOUNTING AND BUSINESS MANAGEMENT

**Abstract.** It discloses the features of the automated management accounting system of economic entities in the conditions of digitization, which contribute to the establishment of the automated process of information collection, systematization and processing. A list of possible requests of information users is presented, the

*answers to which will depend both on the defined algorithm of business processes and on the correctly selected information processing software product. Promptly processed information in the form of generated data and accumulated indicators is used by accounting, financial and analytical departments and the management to take effective business decisions. The system interaction components are highlighted: business processes, actual processes (from collecting information to receiving it in the form of processed data), performance indicators, documentation, and data users. The analysis of the market of modern IT technologies for management accounting and business process management was carried out. The software for using it by small, medium and large businesses is highlighted and described. The constituent elements and tools of software products are disclosed, including those for accounting individual business processes (modular subsystems) and integrated information systems. It was determined that the priority criteria for choosing software are built-in basic functionality (a set of tools), the level of IT security and information protection, a list of technical provision and support functions, the use of cloud technologies, and a license. The components of the automated management accounting and business management system are systematized and summarized, and their advantages are indicated. The software programs that properly meet the needs and requirements of holistic management of business processes and activities of business entities are identified and described, in particular, their list includes: ERP system Business Central (Microsoft Dynamics NAV / Dynamics 365), SAP ERP, "MASTER: Accounting" etc. A comprehensive approach to the selection of a software product has been defined, the synthesis of functional modules of which will contribute to the prompt processing of information, systematic management of activities and decision-making by managers of various management levels.*

**Key words:** management accounting, information technologies, software, information users.

**JEL Classification:** C89, L86, M41

**DOI:** <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2022-34-06>

**Постановка проблеми.** Ефективна діяльність суб'єктів господарювання залежить від низки зовнішніх та внутрішніх чинників. Одним із важливих аспектів є взаємоузгодження бізнес-процесів та управління діяльністю загалом, а також належним чином організований та автоматизований управлінський облік, що набуває все більшого значення в системі менеджменту.

Процес діджиталізації та інтенсивний розвиток інформаційних технологій, їх осучаснення відповідно до потреб користувачів, сприяють автоматизованій систематизації, обробці інформації та її використанню бухгалтерами, аналітиками, менеджерами різних рівнів управління, фінансовими директорами та вищою управлінською ланкою для прийняття бізнес-рішень. Тому вибір програмного забезпечення для відображення даних про фінансово-господарську діяльність залежить від існуючих вимог до нього, зокрема, країна-розробник, особливості реалізації специфіки діяльності підприємства, відповідність чинному законодавству, функціональний набір команд та процедур, методичний інструментарій, інтерфейс користувача та ін. Правильно обране програмне забезпечення, його осучаснення, забезпечуватимуть оперативному внесенню та обробці даних для задоволення потреб користувачів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженню теоретичних та практичних аспектів програмного забезпечення автоматизації управлінського обліку присвячені праці науковців та практиків, серед яких: Бездушна Ю. С.,

Белінська С. М., Дзуліт З. П., Завербний А. С., Косташ Т. В. та ін.

Бездушна Ю. С. та Микульський В. С. у своїй публікації зосередили увагу на дослідженні стану інформаційних технологій, проаналізувавши ринок програмних продуктів для ведення управлінського обліку [2, с. 632].

У науковій статті Белінської С. М. розкрито проблеми автоматизації процесу обліку для забезпечення ефективного управління підприємством. Зазначено, що значна увага приділяється розробці прикладних програмних рішень та продуктів, які забезпечують автоматизовану обробку інформації та реалізують автоматизоване вирішення типових задач обліку [3].

Дослідники Дзуліт З. П., Завербний А. С. та Романюк А. О. розглядали питання діджиталізації як дієвого інструменту розвитку діяльності підприємств. Зосередили увагу на напрямках впровадження цифрових технологій та особливостях їх комплексного використання [5].

Проте, існує необхідність комплексного вивчення особливостей програмних продуктів, їх вибору відповідно до технічних характеристик програм та можливостей адаптації до вимог користувачів, що зумовило актуальність обраної теми дослідження.

**Постановка завдання.** Мета статті полягає у вивченні особливостей програмного забезпечення автоматизації управлінського обліку та аналізі сучасних ІТ-рішень на ринку інформаційних технологій.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Формування інформаційного забезпечення та інформаційної внутрішньої системи управління ґрунтується на даних управлінського обліку, який має слугувати наданням оперативної, достовірної, своєчасно та повної інформації [7].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «...внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством...» [1].

Задорожний З.-М. В., Аверкин Я. Ф. зазначають, що управлінський облік є самостійним видом бухгалтерського обліку, на основі якого забезпечується інформаційна підтримка системи менеджменту. З їх позиції, управлінський облік «...це інтегрована система збору, обробки та передачі інформації внутрішнім користувачам щодо доходів і витрат підприємств з метою забезпечення ефективного управління собівартістю та отримання позитивного фінансового результату...» [6, с. 117].

У статті Косташ Т. В., Смола М. Р. зазначено, що управлінський облік націлений на забезпечення інформаційних потреб управлінського персоналу для виконання ними поставлених завдань та реалізації функцій [7], що також зазначено і в праці Мурашко І. С. [8].

Виходячи із трактування сутності управлінського обліку, він є невід’ємною складовою діяльності підприємств. Оперативне введення

та обробка інформації, можливість формування звітності на основі фінансової та нефінансової інформації можливе завдяки застосуванню сучасних програмних продуктів. Це забезпечує автоматизований процес обліку – від моменту внесення інформації в базу, до формування звітних даних та форм документів. При цьому організаційна складова автоматизованої системи управлінського обліку включатиме основні його компоненти – власне бізнес-процеси, процеси обробки інформації та отримання її результатів у вигляді показників та звітів для потреб користувачів (рис. 1).

Правильно обрана, налагоджена конфігурація програмного забезпечення та встановлений алгоритм бізнес-процесів уможливуватимуть автоматизацію системи обліку операцій та отримання відповідей на конкретні запити користувачів, а саме:

- отримання аналітики про реалізацію (продажі), доходи, витрати, планування та бюджетування, калькулювання та ін.;
- планування та управління ресурсами і процесами та контроль бізнесу загалом;
- консолідацію даних з різних модулів, систем (підсистем) чи декількох компаній;
- трансформацію внутрішньої звітності відповідно вимогам та стандартам облікової політики материнської компанії, компанії-власника;
- агрегування та отримання об’єднаних звітів декількох структурних підрозділів чи компаній.

Ринок сучасних ІТ-технологій для обліку та управління бізнесом представлений широким спектром програм для малого, середнього чи вели-



**Рис. 1.** Автоматизована система управлінського обліку підприємства

Джерело: систематизовано авторами за матеріалами [4; 9–12]

кого бізнесу. Це програмні продукти, функціонал яких передбачає ведення лише окремих облікових процесів або формування звітності (конкретні підсистеми-модулі за видами управлінської діяльності та бізнес-процесів), або ж інтегровані (корпоративні інформаційні системи), що включають набір взаємозалежних прикладних модулів, орієнтованих на вирішення комплексних завдань.

Пріоритетними, не менш важливими, вимогами при виборі програм є вбудований набір інструментів, що визначає базовий функціонал, можливість централізованого внесення змін, оновлення параметрів та значень системи відповідно до норм чинного законодавства, перелік функцій технічного забезпечення та підтримки, можливість віддаленого доступу користувачів з використанням хмарних технологій, рівень безпеки та захисту, а також вартісний критерій придбання, підтримки та ліцензування.

Тому, приймаючи рішення щодо вибору програмного забезпечення варто враховувати особливості та масштаби діяльності підприємства, кількість та розгалуженість бізнес-процесів, потребу у використанні окремих модулів системи чи інтегровану сукупність підсистем, що дозволить оптимізувати, раціонально використовувати та економити ресурси підприємства.

Реалії сьогодення зумовили багатьох представників бізнес-спільноти переглянути використувані інструменти обробки інформації, та докорінно змінити, як і програмне забезпечення, так і вендорів (постачальників), готуючи бізнес до інтеграції в міжнародне економічне середовище.

Серед широкого кола програмного забезпечення, популяризації набувають програми, які відповідають вимогам цілісного управління бізнес-процесами підприємств, зокрема:

– ERP система Business Central (Microsoft Dynamics NAV / Dynamics 365) – використовується більше, ніж у 250 тисячах компаній у 180 країнах світу переважно у великому та середньому бізнесі. У програмному продукті виокремлено функціональні модулі, що забезпечують пооб'єктний облік процесів (управління фінансами, облік заробітної плати та кадрів, виробництво, купівля та планування та ін.). Управлінська звітність, як окремий функціональний модуль, включає конструктор фінансових рахунків, аналіз даних у розрізі аналітик, набір звітів, інтеграцію PowerBI, план-фактний аналіз. Синтез функціональних модулів забезпечує системне та комплексне управління діяльністю та прийняття рішень [12].

– SAP ERP – система сукупності інтегрованих модулів, використовується переважно на великих підприємствах, охоплюючи переважну більшість аспектів управління бізнесом та акумулюючи всі напрями діяльності. Для цілей управлінського

обліку зручним інструментом є можливість управління фінансами, кадрами, процесами постачання, виробництва та збуту продукції, управління ризиками та стратегічне планування, а також формування управлінської звітності, проведення аналізу діяльності, здійснення бюджетування та планування з урахуванням чинників впливу на формування фінансового результату [11].

– «MASTER:Бухгалтерія» – програма, розроблена українською компанією. Функціонал програмного продукту адаптований для ведення фінансового, податкового та управлінського обліку в одній базі на підставі первинних документів таким чином, що всі дані в різних модулях сформовані на основі єдиної інформаційної бази, а це, в свою чергу, підвищує цілісність інформації. Можливість створення необмеженої кількості об'єктів обліку (окремих суб'єктів господарювання) та аналітик (за замовленнями, за статтями доходів і витрат, за калькуляційними статтями), що є важливим для ведення управлінського обліку, залежно від галузевого рішення [10].

– «Дебет Плюс» – система управління підприємством національної компанії-розробника, являє собою програмний комплекс з модульною структурою для автоматизованого ведення оперативного та фінансового обліку [9].

Систематизуючи та узагальнюючи складові елементи програмного забезпечення для обліку та управління бізнесом, можна виокремити переваги автоматизації управлінського обліку (табл. 1).

Програмні продукти автоматизації управлінського обліку є досить гнучкими системами та мають достатню кількість переваг і можливостей для їх адаптації до вимог користувачів інформації та бізнес-середовища.

**Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі.** Сучасне бізнес-середовище є динамічною, складною та багатомірною системою. Для оперативного прийняття зважених рішень та успішної діяльності потрібен ефективний управлінський облік. З ціллю оптимізації внутрішніх процесів, суб'єкти господарювання намагаються максимально автоматизувати процес збору, обробки та використання інформації. В умовах діджиталізації, автоматизація управлінського обліку забезпечує цифровізацію обліку та побудову злагодженої системи внутрішніх персональних комунікацій навколо об'єктів обліку.

Проаналізувавши, представлені на ринку IT-рішення для управлінського обліку та управління бізнесом, можна зазначити про наявність широкого кола гнучких програмних продуктів та галузевих рішень, що дозволяє адаптувати їх до потреб користувачів залежно від особливостей та масштабів діяльності.

Таким чином, до оцінки та вибору програми слід підходити системно та комплексно, оскільки

## Переваги складових автоматизованої системи управлінського обліку

Автоматизація обліку	Система управлінського обліку	Користувачі інформації
<ul style="list-style-type: none"> <li>– скорочення часу на рутинні процеси;</li> <li>– мінімізація зниження помилок та неточностей під впливом людського фактору;</li> <li>– економія часу в процесі обробки операцій;</li> <li>– оперативне опрацювання масиву даних;</li> <li>– можливість розмежування доступу користувачів залежно від посад та функціональних обов'язків;</li> <li>– можливість збереження баз даних та відновлення їх у разі пошкодження чи втрати документів.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– розширення меж практичного застосування обліку;</li> <li>сприяння скороченню витрат та спрощення процесу управління діяльністю;</li> <li>– оперативне отримання звітів та вибірок в розрізі об'єктів обліку; впорядкування обліку, виокремлення окремих структурних одиниць, підрозділів та об'єднання споріднених в групи;</li> <li>– ведення клієнтської бази та бази постачальників (налаштування нагадувань, контролю термінів виконання зобов'язань, погашення дебіторської та кредиторської заборгованості)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– можливість отримання поточної та звітної інформації в розрізі бізнес-процесів;</li> <li>– отримання аналітичних даних чи агрегованих показників;</li> <li>– взаємодія філій та підрозділів для забезпеченості цілісного обліку підприємства;</li> <li>– виокремлення першочергових показників діяльності в розрізі прибутку / збитку підприємства;</li> <li>– оперативний контроль виконання бюджетів, внесення коригувань та прийняття рішень.</li> </ul>

Джерело: складено авторами за матеріалами [4; 9–12]

забезпечення ефективної реалізації автоматизації управлінського обліку залежатиме від конфігурації програми, набору функціональних модулів та інструментів обробки інформації, управління бізнес-процесами, що сприятиме ТОП-менеджменту ефективно приймати управлінські рішення та контролювати і управляти бізнесом.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 01.12.2022).
2. Бездушна Ю. С., Микульський В. С. Автоматизація управлінського обліку: актуальність та перспективи. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. № 17. 2018. С. 631–635. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/2116> (дата звернення: 02.12.2022).
3. Белінська С. М., Белінська Т. А. Особливості автоматизації облікового процесу. *Агросвіт*. 2018. № 14. С. 31–36. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2687&i=5> (дата звернення: 30.11.2022).
4. Бухгалтерський облік та оподаткування в умовах застосування інформаційних технологій: теорія і практика : монографія / В. О. Осмятченко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. О. Осмятченко ; Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2020. 393 с.
5. Дзуліт З. П., Завербний А. С., Романюк А. О. Диджиталізація – дієвий інструмент антикризового розвитку бізнесу в умовах пандемії. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.5> (дата звернення: 25.11.2022).
6. Задорожний З.-М. В., Аверкин Я.Ф. Управлінський облік: особливості та принципи. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(28), 114–120. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i28.163931> (дата звернення: 15.11.2022).
7. Косташ Т. В., Смола М. Р. Роль управлінського обліку в прийнятті управлінських рішень. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.10.94> (дата звернення: 01.12.2022).
8. Мурашко І. С. Бухгалтерський та управлінський облік як основа інформаційного забезпечення управлінської діяльності. *Економіка та суспільство*. № 41. 2022. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-48> (дата звернення: 28.11.2022).
9. Офіційний сайт «Дебет Плюс» URL: <https://debet.com.ua/> (дата звернення: 01.12.2022).
10. Офіційний сайт компанії MASTER: Бухгалтерія. URL: <https://masterbuh.com> (дата звернення: 02.12.2022).
11. Офіційний сайт компанії SAP. URL: <https://sap.com> (дата звернення: 03.12.2022).
12. Сайт компанії Microsoft Dynamics URL: <https://bc.smart-it.com/> (дата звернення: 05.12.2022).

## REFERENCES

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "About accounting and financial reporting in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (accessed 01 December 2022).
2. Bezdushna Y. S. and Mykul'skyi V. S. (2018) "Automation of managerial accounting: relevances and perspectives", *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, vol. 17, pp. 631–635, available at: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/2116> (accessed 02 December 2022).
3. Belinska S. M. and Belinska T. A. (2018), "Osoblyvosti avtomatyzatsii oblikovoho protsesu", *Ahrosvit*, vol. 14, pp. 31–36, available at: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2687&i=5> (accessed 02 November 2022).
4. Bukhhalterskyi oblik ta opodatkuvannia v umovakh zastosuvannia informatsiinykh tekhnolohii: teoriia i praktyka : monohrafiia / V. O. Osmiatchenko ta in. ; za zah. red. d-ra ekon. nauk, prof. V. O. Osmiatchenko ; Un-t derzh. fisk. sluzhby Ukrainy. Irpin : Un-t DFS Ukrainy, 2020. 393 p.
5. Dvulit, Z., Zaverbnyi, A. and Romaniuk, A. (2021), "Digitalization – an effective tool for anti-crisis business development in a pandemic", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 1. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.1.5 (accessed 25 November 2022).
6. Zadoroznuy Z.-M. V., & Averkyn, Y. F. (2019). "Managerial accounting: peculiarities and principles"? *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 1 (28), available at: <https://doi.org/10.18371/fcaptop.v1i28.163931> (accessed 15 November 2022).
7. Kostash, T. and Smola, M. (2021), "The role of management accounting in management decisions", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9442> (accessed 01 December 2022). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.10.94.
8. Murashko I. S. (2022), "Accounting and management accounting as the basis of information security for management activities", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 41, available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-48> (accessed 28 November 2022).
9. Ofitsiinyi sait «Debet Plus», available at: <https://debet.com.ua/> (accessed 01 December 2022).
10. Ofitsiinyi sait kompanii MASTER: Bukhhalteriia, available at: <https://masterbuh.com> (accessed 02 December 2022).
11. Ofitsiinyi sait kompanii SAP, available at: <https://sap.com> (accessed 03 December 2022).
12. Sait kompanii Microsoft Dynamics, available at: <https://bc.smart-it.com/> (accessed 05 December 2022).

Стаття надійшла до редакції 16 листопада 2022 р.